

Соціальна і гуманітарна політика

УДК 130.2.-316.32

Ворніков Віктор Іванович

доктор філософських наук,

доцент кафедри філософії, психології та педагогіки

Державний університет інтелектуальних технологій та зв'язку

Vornikov Viktor

Doctor of Philosophy,

Associate Professor of the Department of Philosophy, Psychology and Pedagogy

State University of Intellectual Technologies and Communication

ORCID: 0000-0002-0739-7632

**КОНЦЕПТИ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ КОМУНІКАЦІЇ
СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: КООПЕРАЦІЯ СЕМІОТИЧНИХ
ЗУСИЛЬ**

**КОНЦЕПТЫ ВНУТРЕННЕЙ И ВНЕШНЕЙ КОММУНИКАЦИИ
СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА: КООПЕРАЦИЯ
СЕМИОТИЧЕСКИХ УСИЛИЙ**

**CONCEPTS OF INTERNAL AND EXTERNAL COMMUNICATION OF
MODERN SOCIETY: COOPERATION OF SEMIOTIC EFFORTS**

Анотація. В статті розкриваються особливості комунікації в суспільстві, спільноті та виявляються семіотичні виміри сучасної комунікативної взаємодії. Актуальність дослідження обумовлюється Новими формами та способами комунікації - як Текстів на засадах концептів комунікації та в контексті «віртуалізації» суспільства. Метою дослідження є розгляд комунікативних взаємовідношень і розкриття семіотичного змісту концептів «внутрішньої та зовнішньої» комунікації через прояви знаків та символів в інформації, кооперації семіотичних зусиль

як чинників утворення продуктивної комунікації та розкриття їх місця і ролі в комунікації нового семіотичного виміру. Методи дослідження ґрунтуються на уявленнях, що взаємовідношення необхідно розглядати в «сконструйованому соціальному просторі» із поправками семіотичного рівня із урахуванням в змісті структури задіяних знаків та символів. В Результатах розкриваються положення про комунікацію як «створення Тексту із Текстів» - комунікаційного простору взаємовідношень як загального Тексту; утворення продуктивного Діалогу-Тексту; комунікацію у віртуально - інформаційних можливих межах її протікання; семіотичний простір із знаками та символами як структурними компонентами та елементами; концептуальні складові як формуючі чинники «Кооперації семіотичних зусиль» та конструювання соціального простору. В висновках проводиться головна думка, що Кооперація семіотичних зусиль має безпосередньо зв'язки із певними положеннями соціальної Синергетики про Мову, знаково-символічним «Патерном – концептом», для інтерпретації Тексту - повідомлення та створення прийняттого змісту комунікації необхідно мати певну комунікативну компетентність, що виходить за межі проєкції дискурсу Тексту. В перспективах подальших розвідок проводиться думка про дослідження концептуальних типів та принципів віртуально-комунікаційних взаємовідносин на основі уявлення про можливість їх бути «Логарифмованими-спрогнозованими» на засадах прояву в Текстах як Знаків із певними принципами співвідношення.

Ключові слова: комунікація, внутрішня та зовнішня комунікація, комунікаційна система, комунікативна стратегія, семіотика, текст, символ, знак, кооперація, семіотичні зусилля.

Анотація. В статтє раскрываються особенности коммуникации в обществе, сообществе и обнаруживаются семиотические измерения современного коммуникативного взаимодействия. Актуальность

исследования обуславливается новыми формами и способами коммуникации – как текстами на основе концептов коммуникации и в контексте «виртуализации» общества. Целью исследования является рассмотрение коммуникативных взаимоотношений и раскрытие семиотического содержания концептов «внутренней и внешней» коммуникации через проявления знаков и символов информации, кооперации семиотических усилий как факторов образования продуктивной коммуникации и раскрытие их места и роли в коммуникации нового семиотического измерения. Методы исследования основываются на представлениях, что взаимоотношение необходимо рассматривать в «сконструированном социальном пространстве» с поправками семиотического уровня с учетом содержания структуры задействованных знаков и символов. В результатах раскрываются положения о коммуникации как «создании текста из текстов» - коммуникационного пространства взаимоотношений как общего текста; образование продуктивного Диалога-Текста; коммуникацию в виртуально – информационных возможных пределах ее протекания; семиотическое пространство со знаками и символами как структурными компонентами и элементами; концептуальные составляющие как формирующие факторы "Кооперации семиотических усилий" и конструирование социального пространства. В выводах проводится главное мнение, что Кооперация семиотических усилий имеет непосредственно связи с определенными положениями социальной Синергетики о Языке, знаково-символическим «Патерном – концептом», для интерпретации Текста – сообщения и создания приемлемого содержания коммуникации необходимо иметь определенную коммуникативную компетентность, которая получается за пределы проекции дискурса текста. В перспективах дальнейших исследований проводится мнение об исследовании концептуальных типов и принципов виртуально-коммуникационных взаимоотношений на основе

представления о возможности их быть «логарифмированными-спрогнозированными» на основе проявления в текстах как знаков с определенными принципами соотношения.

Ключевые слова: коммуникация, внутренняя и внешняя коммуникация, коммуникационная система, коммуникативная стратегия, семиотика, текст, символ, знак, кооперация, семиотические усилия.

Summary. The article reveals the peculiarities of communication in society, the community and reveals the semiotic dimensions of modern communicative interaction. The relevance of the research is determined by New forms and methods of communication - as Texts based on communication concepts and in the context of "virtualization" of society. The purpose of the study is to examine communicative relationships and reveal the semiotic content of the concepts of "internal and external" communication through the manifestations of signs and symbols in information, the cooperation of semiotic efforts as factors in the formation of productive communication and the disclosure of their place and role in the communication of a new semiotic dimension. Research methods are based on the idea that relationships must be considered in the "constructed social space" with amendments at the semiotic level, taking into account the structure of the signs and symbols involved in the content. The Results reveal the provisions about communication as "creating a Text from Texts" - the communication space of relationships as a general Text; formation of a productive Dialogue-Text; communication within the virtual and informational possible limits of its flow; semiotic space with signs and symbols as structural components and elements; conceptual components as forming factors of "Cooperation of semiotic efforts" and construction of social space. In the conclusions, the main idea is that the Cooperation of Semiotic Efforts has direct connections with certain provisions of social Synergetics about Language, a sign-symbolic "Pattern - Concept", for the interpretation of the Text - the message and the creation of an acceptable content

of communication, it is necessary to have a certain communicative competence, which results beyond the projection of the discourse of the Text. In the perspective of further explorations, the idea of researching conceptual types and principles of virtual-communication relationships based on the idea of the possibility of their being "Logarithmized-forecasted" on the basis of manifestation in Texts as Signs with certain principles of relationship is made.

Key words: *communication, internal and external communication, communication system, communicative strategy, semiotics, text, symbol, sign, cooperation, semiotic efforts.*

Актуальність постановки проблеми. На сьогодні особливість соціокультурного простору проявляється на засадах явного процесу, що формується та устанавлюється Нова «культурно-комунікаційна реальність» - із «трансформованих або переосмислених» системою цінностей, зразків, норм, правил, культурних потреб і засобів їх задоволення. В умовах глобалізації й інтеграції усіх процесів і явищ, перетворення даного соціально-комунікаційного комплексу на «внутрішню програму» життєдіяльності суспільства та кожної особистості уможлиблює та забезпечує узгодження, функціонування, сталість і надійність сфери взаємовідносин у соціумі. Актуальність обумовлена увагою дослідження до особливостей комунікації в сучасному суспільстві, спільноті, до сучасної комунікативної взаємодії, яка набуває семіотичних вимірів із появою Нових форм та способів комунікації як «Текстів», що створені на засадах концептів комунікації та в контексті «віртуалізації» суспільства.

На основі уявлення про сучасне майже Інформаційне суспільство на комунікативних засадах знаково-символічного рівня, де імператив «віртуалізації» суспільства є подовженням мислення, а результати проявлені в знаках та символах, і зберігається тільки образ-символ тих традиційно прийнятних соціокультурних засад, практичне використання

яких є і перетворенням певної «логіки віртуальної реальності» у дію, а концепти внутрішньої та зовнішньої комунікації є тими стійкими утвореннями, що не підвласні усуненню, то в сучасності особливого значення набувають принципи встановлення Комунікаційного рівня як Тексту – Діалогу на принципах кооперації семіотичних зусиль.

Ступінь розробленості проблеми. Для розкриття даної проблематики суттєве теоретико-методологічне значення мають положення із культурології, соціології, філософії, історії, етнології, етнографії, лінгвістики тощо. Поняття міжкультурної комунікації, що пов'язане з працями таких учених: Е. Холл, К. Клакхон, А. Кребер, Р. Портер, Д. Трагер, Л. Самовар. Теорії міжкультурної комунікації розробляли К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Е. Холл, Г. Гофстеде, С. Даль. Дослідження таких вчених, як В. Антонов, М. Арутюнова, Ю. Бромлей, А. Вежбицька, Г. Гачев, Т. Дейк, О. Пеліпенко, Л. Уайт, Е. Холл, К. Клакхон, Б. Успенський, І. Яковенко, Е. Гірш та інших, які сприяють уявленню цілісності і комплексності проблем міжкультурної комунікації і взаємозв'язку мовних і соціокультурних явищ, а також доповнення до цих уявлень, які надають Ф.С. Бацевич, І. В. Єлейко, Н. В. Кіш, М. Нижник, Ю. Петрушенко, О. Приятельчук та інші. Особлива увага до розуміння принципів комунікації-Діалогу в дослідженнях: в рамках філософсько-культурологічних парадигм С. Ханінгтоном, Б.Л. Уорфом, В.Біблером, С. Тер-Мінасовою, Г. Молчановою та іншими; про особливості міжкультурного діалогу у М. Бахтіна, Ю. Лотман; про мовні стилі і ефективності міжкультурного спілкування С. Тер-Мінасової, Є. Верещагіна і В. Костомарова та інші. В цілому, із основних положень виявляється, що комунікація є засобом діяльності суспільства, спільноти і є стильовою характеристикою практичного спілкування та взаємовідношення – Діалогу, але для сучасного його розуміння - як Тексту, що викликає необхідність цілісного підходу до комунікації-взаємодії із включенням засад знаково-символічного

відтворення, що складають структуру взаємовідносин, навіть без уявлення про можливість їх яскравого проявлення.

Недостатньо вирішені частини проблеми. На основі концептуального уявлення дослідження, що комунікація в суспільстві, а особливо кожної окремої спільноти, має внутрішні та зовнішні концепти і є комунікацією знаково-символічних форм-Тексту, виникає питання про функціональні принципи взаємовідношень із увагою до задіяного певного соціального рівня Мови-повідомлення як пропозиції та її суттєвих структурно-змістовних компонентів у просторі створення продуктивного Діалогу .

Метою дослідження є розгляд комунікативних взаємовідношень в сучасному суспільстві та спільноті і розкриття семіотичного змісту концептів внутрішньої та зовнішньої комунікації через прояви знаків та символів в інформації. Виявити можливості кооперації семіотичних зусиль як чинників утворення продуктивної комунікації та обґрунтувати їх місце і роль в структурних вимірах комунікації нового виміру.

Основний зміст (Методологія та Методи дослідження проблеми). На основі розуміння «контексту та аспектів» сучасної комунікації обумовлюємо чинники Методології: взаємовідношення необхідно розглядати в певному «сконструйованому соціальному просторі» - у специфічному та концептуальному вимірі, із теоретико-методичними поправками семіотичного рівня із урахуванням в змісті структури задіяних знаків та символів, що притаманні як загальному «концептуально-обумовленому суспільству», так і маючих свою специфіку у просторі певної суспільної формації. На підставі нашої концепції та методології дослідження, у межах семіотичної парадигми в просторі комунікації, виокремлюються рівні соціальних явищ, що надають можливості для трактування соціальної реальності як наслідків глибоких трансформацій у сучасному суспільстві, як складної семіотичної системи суспільних взаємин

суспільства, що самоорганізовується. Методи дослідження задіяні із наявності: фактично Нового рівня комунікації, що провокуються властивою постмодернізму та постпостмодернізму символізацією; про знаково-символічну природу комунікації; семіотичні аспекти міжкультурної комунікації; тотальну «семіотизацію» соціально-інформаційного суспільства як простору міжкультурних взаємодій; тенденцій трансформацій семіотичного простору, що пов'язане з появою нових Соціальних кодів для конвенціональної взаємодії та самоорганізації суспільства.

Основний зміст (Виклад основного матеріалу). З очевидністю, кожний соціальний простір є певною історичною та історично-сформованою Культурою – соціокультурним, і він є культурною формою, яка створена суспільством, спільнотою на основі певних їх запитів до Буття, і все в ньому є культурою-від кожного матеріального предмета до вербального-Мови(чинника Комунікації). Звертаючись до культури Комунікації, а Комунікація – є вже Культурою спілкування, із необхідністю привертаємо увагу до наступних положень: культура є «універсальна поширена і водночас специфічна для певного суспільства, нації, організації або групи орієнтаційна система, що зумовлює сприйняття, мислення, оцінювання та дії людей усередині відповідного суспільства» (Г.Є. Крейдлін)[1]; в низькоконтекстних культурах – швейцарській, німецькій, північноамериканській та ін. – в стандартному висловлюванні інформація, необхідна для правильної інтерпретації даного повідомлення, виражається в максимально вербалізованому вигляді. Натомість у висококонтекстних культурах – китайській, японській – висловлювання не можуть бути зрозумілими лише на основі мовних знаків, що містяться в них, і потребують від реципієнта знання широкого культурного контексту. З цим, наприклад, пов'язана репутація японської поезії як поезії недомовленості. Відмінності між комунікаціями в висококонтекстних і низькоконтекстних

культурах проявляються, передусім, на рівні так званих дискурсивних макроструктур. Відповідно, для міжкультурної комунікації є характерним використання її учасниками з метою порозуміння різних дискурсивних стратегій, відмінних від тих, якими користуються в межах однієї культури. Для адекватної інтерпретації повідомлення та створення прийняттого змісту учасники міжкультурної комунікації мають володіти певною комунікативною компетентністю, що виходить за межі лінгвокультурних особливостей дискурсу, до якого вони належать (Л. Ф. Муц) [2, с. 219]; виокремлюються Національні особливості Дискурсів, а знання ж культурного дискурсу співбесідника «забезпечує сприйняття аксіологічних та поведінкових особливостей співбесідника як освячених традицією, а отже – як природних та очікуваних. Тому однією з умов досягнення взаєморозуміння в міжкультурній комунікації є осмислення та зіставлення національних особливостей тих дискурсів, які покладено в основу мовленнєвої поведінки комунікантів» [3].

Незважаючи на специфіку та багатоманітність змістовно-сислового наповнення поняття «Культура комунікації» (зовнішньої та внутрішньої), звертаємо в комплексі увагу на традиційні уявлення та визначаємо Культуру як Цілісне утворення семіотичного рівня – як соціокультурний комунікаційний простір по змістовно-суттєвому смислу, і це знаково-символічне утворення, яке можливо розглядати і без поправок на різні супутні похідні, зокрема із включенням елементів психологізму, певної національної приналежності тощо. Культура комунікації є умовою відтворення комунікації-Діалогу, виступаючи як Матриця - Концептуальне утворення.

Концептуальні складові як формуючі чинники «Кооперації семіотичних зусиль» мають в основі положення, що заслуговують Достатньої уваги: про поділ культури на «індивідуалістичні та колективістські». На думку І. Дженсена (I. Jensen), «прикладом перших

може бути американська культура, оскільки її представники велику увагу приділяють змісту повідомлення, а не способу, тобто головним виступає контекст. Для таких культур характерним є когнітивний стиль обміну інформацією: вимоги висуваються до точності використання понять, логіки висловлювання. Представники ж колективістських культур, крім контексту повідомлення, значну роль відводять співрозмовнику та ситуації спілкування, це переносить важливість на форму повідомлення, тобто замість "що" наголошується "як"»[4,с.3-13]. Із уявлення Ібен Дженсен (I. Jensen) виокремлюється позиція, що «культура виступає фільтром, через який ми отримуємо лише деякі повідомлення, надіслані представником іншої культури. Крім того, отримані повідомлення можуть бути неповними або навіть суперечити думці автора. Щоб зменшити або виключити це негативне явище, аналіз культурних відмінностей слід проводити на чотирьох рівнях: культурна ідентичність; культурне самосприйняття; сприйняття інших культур; пошук в культурі точок дотику з метою полегшення комунікування» [4, с. 3-13]; про призначення культури як орієнтаційної системи, що культура реалізує завдяки своїм складовим – культурним стандартам: нормам, оцінкам, переконанням тощо, які поділяються носіями цієї культури і слугують орієнтирами їх поведінки в різних ситуаціях (Л. Ф. Муц) [2, с. 218-222].

Окреслюючи умови створення комунікації, можливо виокремити певні аспекти із проявів «зовнішньої та внутрішньої» комунікації: дуже суттєвим є рівень впливу соціальної групи на людину в контексті: позитивне відношення до членів своєї соціальної групи із негативним відношенням цієї групи до інших комунікантів. При цьому, при зустрічі з представниками інших груп відбувається налаштування на спілкування з іншою людиною, де на основі оцінки соціального статусу співрозмовника відбувається і вибір стилю спілкування і можливих тем для розмови; до основних бар'єрів у комунікації відносяться: мовні бар'єри – неспроможність висловити думку

у повній мірі у зв'язку з недосконалим знанням мови посередника або мови одного з учасників спілкування; бар'єри сприйняття – іншій світогляд, менталітет; бар'єри, обумовлені впливом культури – непорозуміння через інші культурні цінності; бар'єри як результат невербальної комунікації, вражень, дистанції (інтимної, особистої, соціальної, публічної) (Н. В. Кіш) [5, с. 88]. В створенні умов комунікації-Діалогу, яка буде вільна від бар'єрів, успішність «передбачає постійну готовність людини до сприйняття, розуміння і прийняття чужих етнічних стереотипів поведінки, народів, звичаїв, інтересів, культурних цінностей тощо», але «спілкування між представниками різних культур може бути ускладнене тим, що між культурами існують певні відмінності у використанні засобів комунікації, а відсутність знань про культурні відмінності часто є комунікаційним бар'єром, який негативно впливає на функціонування організації», і при цьому, на сьогодні «як великі, так і міжнародні компанії, не говорячи про менші, не мають відділів або фахівців, відповідальних за управління феноменом культурного розмаїття» (Т.Г. Грушевицька) [5, с. 108].

Для кожного із етапів буття суспільства, спільноти притаманно, що формується специфічний тип та принцип комунікації, який фактично утворює та обумовлює і соціальний простір для усіх форм та способів взаємовідношень. Грунтуючись на змістовно-смісловому наповненні оперативних понять дослідження, звертаємо увагу на наступне: термін «контекст», згідно Б.В. Слющинському, двояко використовується в теорії мовленнєвої комунікації, оскільки він пов'язаний із двома різними, але взаємопов'язаними процесами, де один - здійснюється всередині організму людини, а інший – поза ним» [7, с. 167-176]; розуміння в комунікації, з одного боку, вимагає стикування мовних кодів та концептів, а з іншого потребує заповнення міжконцептуального простору, який може здійснюватися різними способами, залежно від рівня культурно-мовної компетенції комунікантів; сукупність шляхів і закономірностей переходу

від одного мовного коду до іншого у процесі спілкування зумовила формування нового поняття – «трансформація». Незважаючи на той факт, що постійно відбувається розширення і поглиблення комунікацій, серед засобів спілкування для утворення продуктивного Діалогу-Тексту, саме семіотико-комунікативні «труднощі» є певними перепонами, що особливо явно проявляються на внутрішніх та зовнішніх рівнях - простору комунікацій.

На сьогодні традиційно Комунікацію розуміють в більшості випадків з позицій практики - як процес певного емпіричного - «зовнішнього» рівня, що створює основи для формування певного досвіду із простору її протікання та результатів, що заключають в собі певні проявлені соціальні «цінності, мотиви, стереотипи тощо». Але при цьому, увагу необхідно звернути на наступні аспекти: на сам термін «внутрішні та зовнішні» рівні комунікацій, що особливо важливо для уявлення про комунікацію як Текст, що має «внутрішні та зовнішні» семіотичні чинники.

В контексті семіотичних уявлень можливо виокремити: «створення Тексту із Текстів» - комунікаційного простору взаємовідношень як загального Тексту в цілому – винахід та утворення умов та принципів спілкування, передачі інформації; утворення продуктивного Діалогу-Тексту; комунікацію у віртуально-інформаційних можливих межах її протікання; семіотичний простір із знаками та символами як структурними компонентами та елементами (Р. Барт, Ж. Бодрійяр, Ю. Лотман, Б. Успенський, У. Еко, М. Фуко та інші). Із семіотичних уявлень виокремлюються думки, що семіотика має значний методологічний потенціал в дослідженнях комунікації: на думку Ч. Морріса, семіотика надає «базис для розуміння основних форм людської діяльності та їх взаємовідносин, оскільки вся ця діяльність та відносини відображаються у знаках, що слугують посередниками між цими діями» [8, с. 45]; розуміння Тексту зміщено в бік культурологічного трактування цього поняття [9, с.

296], і текстами вважають утворення різного плану, зокрема міфи, ритуали, будь-які акти людської поведінки. У міжкультурній комунікації текст, завдяки своїй знаковій (семотичній) природі виконує не лише власне комунікативну, а й смисло-утворювальну функцію, виступаючи не в якості «пасивного пакування заздальгідь даного смислу, а як генератор смислів»(Ю. Лотман) [10, с. 144]; семіотичні аспекти міжкультурної комунікації демонструють знакову природу міжкультурної комунікації, яка розглядається як семіотичний процес (Дискурс). Семіотичний підхід є важливим і до здійснення та аналізу міжкультурної комунікації в контексті адаптації індивіда до інокультурного середовища [2, с. 218-222]; кожна культура є «тематично сфокусованою системою знакових форм, рецепція якої здатна вплинути на моделі суб'єктивного досвіду людини, його внутрішню репрезентацію світу, переконання й поведінку»(Е.А. Кожемякін)[11, с. 46]; полем репрезентації смислу в міжкультурних комунікаціях є текст, адже «будь-які культурні процеси розглядаються як процеси комунікації, що реалізуються через текст як одиницю комунікації» (О.В. Мошняга) [12].

На засадах нашого уявлення та розуміння, Кооперація семіотичних зусиль передбачає розуміння, що в Семіотичному просторі комунікації суспільства, спільноти в процесі «взаємовідношення» та «спілкування» використовуються певні знаково-символічні Стандарти, які виступають як «Патерни» – смислові конструкти. В сенсі соціальних обставин є розуміння важливості соціальних ролей, стереотипів і схем для створення самого процесу комунікації. Із принципів комунікації суттєвих завданням є Утворення продуктивного Діалогу-Тексту. Текст (включає символи, що виражені певними знаками) як одиниця комунікації створюється, а фактично конструюється на засадах знаків, їх взаємообумовленості та із виміром «Загальне-Одиничне-Унікальне». Виходячи із дійсності, що комунікація (в нашому дослідженні – це Діалог до взаємопорозуміння) є

невід'ємним структурним елементом взаємовідносин на різних рівнях, а комунікативний бар'єр (можливо і «штучно сконструйований») становить собою перешкоди, які є причиною складності обміну інформацією в процесі та ході Діалогу, а створення ж «комплексної комунікаційної системи» дозволяє створити простір взаємовідношення на багатьох рівнях одночасно, що фактично створює і простір взаємопорозуміння. Кооперація в комунікаційному просторі – це продуктивний Діалог.

У просторі Концептуальних засад до створення умов для Кооперації семіотичних зусиль можливо виокремити положення, що для Ефективної комунікації, яка буде вільна від комунікаційних бар'єрів, необхідна певна та відповідна Комунікативна стратегія, що визначається як поетапно-перспективне планування дій з метою встановлення необхідного рівня комунікації. Привернути увагу можливо до думки Г. Хофстеде (Hofstede) [13, с. 6], що «Національна культура – це колективне програмування свідомості, що відрізняє членів однієї групи від іншої, і він вважає, що програмування свідомості відбувається на трьох рівнях: універсальному, колективному та особистісному. Універсальний рівень є найбільш загальним та відповідає за ті ознаки, що характерні для людини як виду загалом. Проте існують певні характеристики, що притаманні тільки для певної групи осіб - це колективний рівень програмування» [13, с. 6]. В основі процесу комунікування «задіяні три основні елементи: символи (слова, жести, образи, предмети, герої), як унікальні для даної культури, часто зрозумілі лише її представникам, так і спільні для великої групи населення і навіть для всього людства; ритуали – дії, які вважаються необхідними в певній громаді, наприклад, державні чи релігійні святкування, способи вітання, службова та приватна поведінка; цінності – невидимі незброєним оком, є вирішальними при прийнятті рішення – проявляються в способах поведінки в тих чи інших ситуаціях» [13, с. 43-46].

В синтезі поєднання уявлень про Комунікацію, Комуникативну стратегію - із розуміння взаємовідношень в соціумі як Тексту, визначаємо, що Інформаційне суспільство є Текстом-системою такого рівня, що самоорганізується на принципах семіотичного взаємовідношення між структурними компонентами–знаками, символами (як інформації у певному комунікаційно-замкненому просторі та часі - феномену), а також є результатом відносин елементів – знаків, у просторі яких відмінності функціонують (у будь-якому суспільстві) як основоположні відмінності символічної системи, як ансамбль фонем мови (П. Бурдьє), створюючи конвенціональний рух Мови-повідомлення. На наш погляд, концепт-зміст Комуникативної стратегії із включенням елементів та чинників із зовнішньої та внутрішньої комунікації, а фактично-концептуального Тексту, створюється у результаті: семіотичного підходу при конструюванні соціокультурного простору комунікації в цілому, що створює семіотичні патерни в комунікації на засадах Структурної якості Тексту-повідомлення (Дж. Ділі) [14]; на основі протиставлення символічної свідомості, в якому знак береться в його ставленні до зовнішнього світу і тому наповнений, навіть переповнений, об'єктивним змістом, в сучасному розумінні семіотичних систем сенс утворюється з самих відносин знакових елементів» (Р. Барт) [15, с. 211]; виокремлюємо важливі позиції, що «при конструюванні соціального простору створюється символічна матриця практичної діяльності, поведінки, мислення, емоційних оцінок і суджень соціальних агентів»[16], своєрідна мова практик у сходять до світосприймання їх як Тексту. Але головне – це те, що коли вони сприймаються через ці соціальні категорії перцепції, то відмінності у практиках і наявних благах, а також висловлені думки стають символічними відмінностями й утворюють, по суті, свого роду мову...., а відмінності функціонують у будь-якому суспільстві як основоположні відмінності символічної системи, як ансамбль фонем мови або сукупність

розпізнавальних рис і диференціальних розбіжностей, які є конститутивними для даної міфічної системи, тобто функціонують як знаки відмінності» (П. Бурдье) [17, с. 23-24]; у просторі нової соціокультурної, Постпостмодерністської по суті реальності, сучасне буття характеризується як «постійний конфлікт різноспрямованих сил» (Ж. Дельоз) [18, с. 64].

Із даних положень слідує, що важливим є звернення до Синергетичного підходу - із розумінням того, що уваги потребує сам термін «внутрішні та зовнішні» рівні комунікацій, що особливо важливо для уявлення про сучасну комунікацію як Текст, що має «внутрішні та зовнішні» семіотичні чинники. Особливо це необхідно для переосмислення того, що Гармонія - це не конфлікт, а співвідношення сил рівноцінних-різнонаправлених-різновекторних, і в тому числі в отриманні самого руху – дії, і це є синтез кожного Буття в цілому. На нашу думку, Концепти «внутрішньої та зовнішньої» комунікації, в своєму сутнісному розумінні, потребують уваги до прояву їх «Синергетичних проєкцій», що в цілому притаманно Комунікації (як процесу віртуальних взаємовідношень та отримання певних результатів із цього). Вважаючи, що сучасне суспільство функціонує уже в переважності як «Інформаційне суспільство», цим самим створюються уявлення про: «Синергетичні параметри сучасного інформаційного суспільства-соціуму»; «Синергетичні параметри сучасного інформаційного суспільства-соціуму» - в переважності Семіотичного виміру; «Синергетично - семіотичні параметри сучасного інформаційного суспільства-соціуму», що обумовлює Взаємозв'язки семіотичного рівня комунікації із «Синергетичними параметрами» інформаційного суспільства-соціуму.

Концепція кожного утворення Тексту передбачає певний Рух смислу та дію - від Загального до Одиничного, із різними якісними параметрами, але «Синергетичного рівня», виходячи із самої структури та змісту Повідомлення – інформації в просторі Комунікації (в першу чергу,

комунікаційних семіотичних зусиль). Семіотичні зусилля та їх Кооперація (із уявлення про Концепти «внутрішньої та зовнішньої» комунікації як Тексту) в основі обумовлюються наступними положеннями: кожний суспільний процес сучасності – це рух Синергетичного рівня; синергетичні рівні комунікації інформаційного суспільства є результатом «Центроустрімлених сил» та «Центробіжних сил», утворюючих «Інформаційний рух та пил».

Концептуальні засади для утворення Кооперації Семіотичних зусиль пов'язані із наступними загальними положеннями синергетики: на основі моделювання процесу із включенням Синергетичних параметрів виявляється, що чим вищим є рівень самоорганізації в розвитку суспільства, спільноти (суспільної системи); чим вищим є рівень Організації розвитку (системної діяльності) суспільства; чим вищим є рівень організації в розвитку (процесу) суспільства; чим вищим є рівень «внутрішньої» організації в розвитку (готовності членів) суспільства; чим вищим є рівень самоорганізації в розвитку (кожного члена) суспільства; чим вищим є рівень «Цілісної» організації розвитку та в розвитку суспільства, тим більш воно буде чутливе до зовнішніх факторів, і тим вище активність його впливу на зовнішнє оточення системи. Виходячи із положення про принципи: «комунікації» із соціальною системою та «комунікації» в просторі соціальної системи; «управління» соціальною системою - з позицій синергетичного підходу, можливо виокремити наступне: за незначної зміни управляючого параметра система здатна гасити внутрішні флуктуації чи зовнішні впливи, тобто відновлювати втрачену рівновагу; при переході через «Критичні значення» керуючого параметру система втрачає рівновагу і стає нестійкою, адже флуктуації та зовнішні впливи не гасяться. Цей стан є катастрофічним для системи підприємства, оскільки воно суттєво відхиляється від стабільного режиму функціонування і переходить до біфуркаційного розгалуження; точки біфуркації визначаються як «м'які»,

якщо перехід відбувається плавно і безперервно; «катастрофічні», якщо він відбувається різко і є результатом аттракторної напруги; «вибухові», якщо він викликається факторами несподіваними і діючими з розривом безперервності.

Кооперація Семіотичних зусиль – це фактично конструювання соціального простору, яке має безпосередньо зв'язки із певними положеннями соціальної Синергетики (в контексті семіотичного простору – Інформаційного простору) про Мову: Мова – є важливим чинником і головним елементом комунікації, є основою формування соціокультурного знаково-символічного простору; Практика - «при конструюванні соціального простору створюється символічна матриця, а своєрідна Мова практик у сходять до світосприймання їх як Тексту (П. Бурдьє)» [16]. На засадах концепції нашого дослідження, взяти до уваги доречно смислове - «семіотичне» наповнення Концептів зовнішньої та внутрішньої комунікації - комунікаційної системи: до Конструювання Соціального простору: Комунікація створює кожний Соціальний простір; Комунікація утворює та обумовлює Соціальний простір, що фактично окреслює: умови до створення Концептів Зовнішньої та внутрішньої комунікації - комунікаційної системи; є контекстом створення умов для Кооперації семіотичних зусиль - створення Тексту із Текстів. В цілому, можливо визначити чинники для Кооперації семіотичних зусиль (утворення комунікаційних Текстів зовнішнього та внутрішнього рівнів комунікації) у соціальному просторі: комунікативна компетентність сприйняття «комунікативної поведінки» (наближення до взаємовідношення та спілкування) Іншого - на основі знаково-символічних аспектів загальної культури та культури комуніканта; використання семіотичних систем та їх культурно-обумовленої специфіки для здійснення ефективної взаємодії на основі уявлення про стереотипи, ментальні цінності (концепти), жести, норм комунікативної поведінки тощо; знання про традиційні та сучасні культурні цінності, що є

вираженими в базових концептах комунікації, сприяє порозумінню в зовнішній та внутрішній комунікаціях і дозволяє уникати потенційних конфліктів, зумовлених певними розбіжностями.

В результаті використання семіотичних принципів і дій певних (як необхідних в кожному випадку) комунікативних стратегій для Кооперації семіотичних зусиль, створюються умови та відбувається: необхідна комунікативна «адаптація»; ефективна та успішна комунікація у забезпеченні стабільної і ефективної діяльності комплексної внутрішньої комунікаційної системи, яка враховує та мінімізує бар'єри; створення відповідної стратегії того рівня комунікації, що уможлиблює отримання саме очікуваного результату; внутрішня комунікація: процес створення повідомлення, передачі та отримання інформації всередині між усіма членами спільноти, організації тощо, виходячи із Мети внутрішньої комунікації - повідомлення-інформування про ситуацію в спільноті, організації, різні події тощо; зовнішня комунікація: прояв як Тексту-пропозиції-повідомлення через Знаки та Символи самого повідомлення та дії. При цьому, зовнішня і внутрішня комунікація, як пропозиції, в певній мірі дозволяють дізнатися про думки та ідеї комунікантів - через Знаки та Символи.

Висновки. Таким чином, на підставі вищевикладеного, можливо зробити певні узагальнення. У просторі уваги досліджень до умов створення продуктивних відносин - Діалогу в сучасних суспільстві, спільнотах відбувається перегляд комунікаційних засад самих принципів взаємовідношень та одночасне розширення, поглиблення усіх рівнів комунікацій-від внутрішньої до зовнішньої, і навпаки. Зміст і результати комунікації багато в чому залежать від здатності її учасників адекватно розуміти один одного і досягати згоди, а потому символічно – знакові взаємоспівдії можливо вважати багатofункціональним феноменом, значущим для соціального суб'єкта та суспільства в цілому. Кооперація

семіотичних зусиль ґрунтується на уявленнях, що комунікація є знаково-символічним «Патерном – концептом», а її змістовне наповнення – це результат відношення до інформаційного смислу Тексту, що задіяний та функціонує в соціокультурному просторі в певний часовий проміжок, для інтерпретації кожного поданого Тексту - повідомлення та створення прийняттого змісту комунікації є необхідність мати певну комунікативну компетентність, що виходить за межі проекції дискурсу Тексту.

Перспективи подальших розвідок. Необхідно дослідження концептуальних типів та принципів віртуально-комунікаційних взаємовідносин, що можливо на уявленні про те, що вони можуть бути «Логарифмовані-спрогнозовані» на засадах прояву в Текстах як Знаки, із принципом їх співставленості та принципів співвідношень.

Література

1. Крейдлин Г.Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык. М. : Новое литературное обозрение, 2002. 592 с.
2. Муц Л. Ф. Семіотичні аспекти міжкультурної комунікації // Гуманітарний вісник ЗДІА. Філософія. 2015. № 63. С. 218-222.
3. Владимирова Т.Е. Дискурс в межкультурной коммуникации // Психология общения. Энциклопедический словарь / Под общ. ред. А.А. Бодалева. URL: <http://vocabulary.ru/dictionary/1095/word/diskurs-vmezhkulturnoi-komunikaci>
4. Jensen I. The Practice of Intercultural Communication, reflections for professionals in cultural meetings. Journal of Intercultural Communication. 2003. Issue 6. P. 3-13.
5. Кіш Н. В. Бар'єри ефективної міжкультурної комунікації глобального інженера. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка, соціальна робота. 2014. Випуск 34. С. 86-89.

6. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации: Учеб. для вузов. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 352 с.
7. Слющинський Б.В. Міжкультурна комунікація як метод соціального пізнання. Нова парадигма. 2005. Випуск 45. С. 167-176.
8. Моррис Ч.У. Основания теории знаков // Семиотика: сбор. перев. / под ред. Ю.С. Степанова. М. : Радуга, 1982. С. 37–89.
9. Лотман М.Ю. Семиотика культуры в тартуско-московской семиотической школе // История и типология русской культуры. СПб., 2002. С. 5–20. URL: <http://www.ruthenia.ru/lotman/txt/mlotman02.html#T22>
10. Лотман Ю.М. Текст и полиглотизм культуры // Лотман Ю.М. Избранные статьи в трех томах. Таллин : Александра, 1992. Т. I. Статьи по семиотике и типологии культуры. С. 142-148.
11. Кожемякин Е.А. Дискурс в современной массовой коммуникации: статус и функции // Журналистика и медиаобразование - 2007: С б. трудов II Междунар. науч.-практ. конф. (Белгород, 1–3 октября 2007 г.): в 2 т. / под ред. проф. М.Ю. Казак. Белгород : БелГУ, 2007. Т. II. С. 44–48.
12. Мошняга Е.В. Концептное пространство межкультурной коммуникации в сфере международного туризма: Автореф. дис. на соиск. ученой степени доктора философских наук, специальность 09.00.13 – философская антропология, философия культуры. М., 2011. URL: http://discollection.ru/article/24102011_moshnyagaev
13. Geert Hofstede, Gert Jan Hofstede, Minkov Michael. Cultures and organizations: Software of the mind. Vol. New York. Mcgraw-hill, 2005.
14. Ділі Дж. Основи семіотики [Пер. з англ. та наук. ред. Анатолій Карась]. Львів: Арсенал, 2000. 232 с.
15. Barthes R. Essais. Eritiques. Paris, 1964.

16. Бурдые П. Социальное и физическое пространства / П. Бурдые. Социология политики: Пер с фр. М. : Socio-Logos, 1993. 335 с.
17. Бурдые П. Практический смысл. СПб. : Алетейя, 2001. 562 с.
18. Делез Ж. Различие и повторение. СПб. : Петрополис, 1998. 384 с.

References

1. Kreydlin G.Ye. Neverbalnaya semiotika: Yazyk tela i estestvennyy yazyk. M. : Novoe literaturnoe obozrenie, 2002. 592 s.
2. Muts L. F. Semiotychni aspekty mizhkulturnoi komunikatsii // Humanitarnyi visnyk ZDIA. Filozofia. 2015. № 63. S. 218-222.
3. Vladimirova T.Ye. Diskurs v mezhkulturnoy kommunikatsii // Psikhologiya obshcheniya. Entsiklopedicheskiy slovar / Pod obshch. red. A.A. Bodaleva. URL: <http://vocabulary.ru/dictionary/1095/word/diskurs-vmezhkulturnoi-komunikaci>
4. Jensen I. The Practice of Intercultural Communication, reflections for professionals in cultural meetings. Journal of Intercultural Communication. 2003. Issue 6. P. 3-13.
5. Kish N. V. Bariery efektyvnoi mizhkulturnoi komunikatsii hlobalnoho inzhenera. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pedagogika, sotsialna robota. 2014. Vypusk 34. S. 86-89.
6. Grushevitskaya T.G., Popkov V.D., Sadokhin A.P. Osnovy mezhkulturnoy kommunikatsii: Ucheb. dlya vuzov. M. : YuNITI-DANA, 2002. 352 s.
7. Sliushchynskiy B.V. Mizhkulturna komunikatsiia yak metod sotsialnoho piznannia. Nova paradyhma. 2005. Vypusk 45. S. 167-176.
8. Morris Ch.U. Osnovaniya teorii znakov // Semiotika: sbor. perev. / pod red. Yu.S. Stepanova. M. : Raduga, 1982. C. 37–89.
9. Lotman M.Yu. Semiotika kultury v tartusko-moskovskoy semioticheskoy shkole // Istoriya i tipologiya russkoy kultury. SPb., 2002. S. 5–20. URL: <http://www.ruthenia.ru/lotman/txt/mlotman02.html#T22>

10. Lotman Yu.M. Tekst i poliglotizm kultury // Lotman Yu.M. Izbrannye stati v trekh tomakh. Tallin : Aleksandra,1992. T. I. Stati po semiotike i tipologii kultury. C. 142-148.
11. Kozhemyakin Ye.A. Diskurs v sovremennoy massovoy kommunikatsii: status i funktsii // Zhurnalistika i mediaobrazovanie - 2007: Sb. trudov II Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. (Belgorod, 1–3 oktyabrya 2007 g.): v 2 t. / pod red. prof. M.Yu. Kazak. Belgorod : BelGU, 2007. T. II. S. 44–48.
12. Moshnyaga Ye.V. Kontseptnoe prostranstvo mezhkulturnoy kommunikatsii v sfere mezhdunarodnogo turizma: Avtoref. dis. na soisk. uchenoy stepeni doktora filosofskikh nauk, spetsialnost 09.00.13 – filosofskaya antropologiya, filosofiya kultury. M., 2011. URL: http://discollection.ru/article/24102011_moshnyagaev
13. Geert Hofstede, Gert Jan Hofstede, Minkov Michael. Cultures and organizations: Software of the mind. Vol. New York. Mcgraw-hill, 2005.
14. Dili Dzh. Osnovy semiotyky [Per. z anhl. ta nauk. red. Anatolii Karas]. Lviv: Arsenal, 2000. 232 s.
15. Barthes R. Essais. Eritiques. Paris, 1964.
16. Burde P. Sotsialnoe i fizicheskoe prostranstva / P. Burde. Sotsiologiya politiki: Per s fr. M. : Socio-Logos, 1993. 335 s.
17. Burde P. Prakticheskiy smisl. SPb. : Aleteyya, 2001. 562 s.
18. Delez Zh. Razlichie i povtorenie. SPb. : Petropolis, 1998. 384 s.